

بسم الله الرحمن الرحيم

شناسایی آسیب‌های اجتماعی زنان

الهام محمدی^۱

چکیده

رفتار انحرافی به مفهوم رفتاری است که به طریقی با انتظارات مشترک رفتاری یک گروه خاص سازگاری نداشته و اعضای جامعه آن را ناپسند و نادرست بدانند. ملاک و معیار جامعه برای اطلاق واژه آسیب یا کجرو به فرد، ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی است لذا فردی که برخلاف آن معیارها عمل کند و در عمل خود پا- فشاری نماید، به طوری که موجب سلب امنیت اخلاقی و اجتماعی شود، و رفتار او در حوزه‌ی جامعه شناسی تحت عنوان آسیب اجتماعی یا انحراف اجتماعی مورد مطالعه و تبیین قرار می‌گیرد. با پرداختن به انحرافات اجتماعی زنان بدین لحاظ ضروری است و اهمیت دارد که زنان تأثیرات متعددی بر عرصه‌های مختلف زندگی به ویژه در عرصه خانواده دارند و اکنون هدف از این تحقیق این بود که آسیب و انحرافات اجتماعی زنان چیست؟ و اینکه معنای انحرافات چیست؟ عواملی که موجب انحراف زنان می‌شود چیست؟ انواع انحرافات زنان چیست؟ راهکارهای پیشگیری از انحرافات زنان چیست؟

کلیدواژه: آسیب، اجتماع، زنان

۱. سال پنجم سطح دو، مدرسه امام خمینی (رحمه الله)، ایمیل

مقدمه

دامنه انحرافات اجتماعی بسیار گسترده است و پیشرفت‌ترین آن‌ها علمی که به لحاظ قانونی خلاف شمرده می‌شود دلیل این انحرافات متأثر از عوامل مختلفی که مهم‌ترین آن‌ها از موقعیت‌ها و شرایط اجتماعی از جمله گسیختگی‌های خانواده پایین بودن سطح تحصیلات و زندگی در محیط‌های منحرف میزان باورهای مذهبی، ازدواج در سنین پائین و نداشتن تعلقات اجتماعی و عوامل دیگر است. پرداختن به عوامل اجتماعی جرم زنان بدین لحاظ ضروری است که زنان تأثیرات متعددی بر عرصه‌های مختلف زندگی و بویژه عرصه خانواده دارند و در نتیجه جرم آنان (اعتیاد، فحشا، سرقت و....) آثار زیان‌باری برای جوامع بشری به ویژه کانون خانواده و تربیت فرزندان برخواهد داشت.

انحرافات اجتماعی

از دیدگاه جامعه شناسی (انحرافات اجتماعی) عبارت است از هر گونه رفتاری که با انتظارات جامعه یا یکی از گروه‌های مشخص درون جستن و فرار از هنجارها است و هنگامی رخ می‌دهد که فرد یا گروهی مانند بزه‌کاری یا ناراحتی روانی طلاق می‌گردد.^۱

در «روان‌شناسی اجتماعی»، «انحراف» با «بزه» معادل هم هستند. لذا می‌توان برای آشنایی بیشتر با این واژه از اصطلاح بزه نیز کمک گرفت. البته واژه بزه یک اصطلاح روان‌شناسی نیست، بلکه عنوانی است که نظام قضائی به کودکان، نوجوانان و بزرگسالان خاصی اطلاق می‌کند، زیرا این افراد به رفتارهایی دست می‌زنند که به زیان جامعه است و قوانین موجود، آن‌ها را غیر قانونی اعلام کرده است.^۲

جامعه‌شناسان انحراف اجتماعی را از دیدگاه‌های متفاوت و با ملاحظه حیثیت‌های مختلف به انواع متعدد تقسیم می‌کنند. یکی از تقسیم‌های ارائه شده که در هدف این نوشتار تاثیر به سزایی دارد، تقسیم ذیل است:

- (الف) - انحراف فردی: در این مرحله فرد به تنهایی از هنجارهای «خرده فرهنگ» خود منحرف می‌شود.
- (ب) - انحراف گروهی: در این انحراف، گروهی از افراد به صورت دسته جمعی برخلاف هنجارهای مورد قبول جامعه عمل می‌کنند.^۳

هدف از بیان این تعاریف، توجه به نکات ذیل می‌باشد:

- هرگاه از انحراف اجتماعی در این نوشتار، سخنی به میان آمد، لازم نیست افراد زیادی به آن رفتار خلاف هنجار اقدام کنند تا انحراف تلقی گردد، بلکه طبق اصطلاح علمی پذیرفته شده، حتی اقدام خلاف هنجار یک گروه اندک هم، انحراف خوانده می‌شود و تبعات بعدی یک انحراف و بزه را در پی دارد. در نتیجه با اندک شمردن تعداد مبتلایان به یک رفتار نابهنجار، نمی‌توان آن را از دایره بررسی دور نگه داشت و از شمول پیامدهای ناگوار خارج ساخت، زیرا هر فردی که رفتار انحرافی انجام دهد، به عنوان منحرف معرفی می‌شود و تعداد افراد تأثیری در این زمینه ندارد.

۱. کوئن، مبانی جامعه شناسی، ترجمه و اقتباس: غلام عباس توسلی، ص ۲۱.

۲. زینتی، مقاله انحرافات اجتماعی زنان از عرصه فکر تا ورطه عمل، ۸۸/۱۲/۳ - فصلنامه کتاب زنان، ش ۱۹.

۳. کوئن، مبانی جامعه شناسی، ترجمه و اقتباس: غلام عباس توسلی، ص

-رفتاری که برخلاف انتظار جامعه است، نابهنجار شمرده می‌شود. به عنوان نمونه اگر در جامعه‌ای دوستی با جنس مخالف تبدیل به رفتار عمومی شد، ولی همچنان برخلاف انتظار جامعه یا گروهی معین از گروههای آن جامعه باشد، باز هم انحراف شمرده می‌شود. لذا اگر در ضمن سخن، برخی رفتارهای فراموش شده، مورد ترغیب قرار گرفت و رفتار رایجی نابهنجار شمرده شد، نه تنها سخنی غیرعلمی گفته نشده است، بلکه مطابق اصول و الگوی علمی می‌باشد.

ملاک و معیار انحراف

از دیدگاه قرآن کریم، معیار مشروعیت و اعتبار یک عقیده، ارزش و هنجار هماهنگی آن با خواست و رضای خداوند متعال است. این دیدگاه بر مبانی نظری در هستی‌شناسی و انسان‌شناسی استوار است؛ به این بیان که چون در عالم واقعیات، جز حق وجود ندارد و حق فقط از آن خداست، لذا هر چیزی به میزان ظرفیت خود نسبت به حق، سهمی از حقیقت و اعتبار خواهد داشت.

طبق این مبنا رفتار بهنجار صرفاً رفتاری نیست که ضوابط اجتماعی اقتضا می‌کند، زیرا چه بسا قواعد اجتماعی عمل مطابق حق نباشند، در این راستا منبع کشف و دریافت قواعد و اصول اجتماعی کتاب خدا، سنت پیامبر (صلی الله علیه وآله) و سخن و سیره معصومین (علیه السلام) و حکم عقل می‌گردد؛ لذا هر چه از این چارچوب دینی خارج شود و ارزش‌های مورد نظر آن را به رسمیت نشناسد به عنوان انحراف محسوب می‌شود:

انحرافات اجتماعی چیست؟

رفتارهای انسان برگرفته از فرهنگ و باورهای فردی است از این رو افراد موحد و با ایمان با افرادی مادی متفاوت است بگونه‌ایی که امنیت جانی، مالی، اجتماعی و... در جامعه‌ای که ارزش‌های الهی و دینی برخوردارند بالاتر است و در جوامعی که بی‌اعتقادی و دنیاپرستی در آن رواج دارد این امنیت‌ها ضعیف‌تر است آسیب‌های اجتماعی با بسیاری از امور دیگر مانند اقتصادی، رفتارهای مدیریتی و سنت‌ها ارتباط دارد آسیب‌های اجتماعی در جوامع مختلف **است** جوامعی که می‌خواهند توسعه یافته تلقی شوند باید برای مبارزه با آسیب‌های اجتماعی راه‌حل‌های مدرن ارائه نمایند و از ارزش‌های قدیمی پرهیز کنند.

آسیب‌های اجتماعی از چند نظر قابل بررسی است:

۱- از زوایه انسان، که هر انسان با هر دین و آئین و اعتقاد و فکر، و مذهب و گرایش و مسلک و ارتباط با جناح یا حزب خاصی یا با ترحم یا با هدایت و یا با همراهی اعتقاد دارند که به گروه‌های آسیب پذیر یاری نمایند مثلاً هر انسانی دوست دارد به پیرمرد یا پیرزنی کمک کند و هر انسانی دوست دارد به نابینایی کمک کند.

۲- از زاویه اجتماعی اگر به این آسیب‌های اجتماعی بموقع رسیدگی نشود افزایش جرم و جنایت را در پی دارد که مخرب انضباط اجتماعی است.

۳- از جنبه سیاسی، که اگر توجه نشود کشور را به دامن بیگانگان سوق می‌دهد و بجای فرهنگ خودی فرهنگ بیگانه در کشور پیاده می‌شود و به اعتقادات دینی و مذهبی جامعه لطمه وارد می‌نماید.

آسیب‌های اجتماعی ناشی از چیست ؟

برخی از آسیب‌ها و ناهنجاری‌های اجتماعی ناشی از ظلم افراد یا گروه‌های بزهکار در جامعه است مثلاً تجاوز به عنف توسط برخی از افراد که انفرادی یا باندي مرتکب می‌شوند و برای بانوان جامعه ایجاد مزاحمت می‌نمایند لذا مسئولین با این افراد هنجارشکن برخورد قاطع و قانونی داشته باشند و با عملکرد دستگاه قضایی و نیروی انتظامی جامعه برای مردم امن و برای هنجارشکنان ناامن گردد.

وظیفه حکومت در این مورد چیست ؟

حکومت خوب حکومتی است که برای حل آسیب‌های اجتماعی قرمول صحیح و منطقی همراه با نوآوری و ارائه ابتکارات و خلاقیت‌ها در جهت رسیدن به شکوفایی داشته باشد. راهکارها و پیشنهادات جهت پیشگیری از وقوع آسیب‌های اجتماعی در جامعه و نقش خانواده‌ها سازمان بهزیستی و سازمان‌های مشابه صیانت از کسانی را که دچار آسیب‌های اجتماعی شده‌اند بعهده گیرند و برای اینکار استفاده از نهادهای مردمی و مدنی در برخورد با آسیب‌های اجتماعی بسیار حائز اهمیت است برای نمونه ستاد مردمی پیشگیری از اعتیاد، ستاد ديه، شوراهای حل اختلاف، شوراهای اسلامی، انجمن‌های خیریه و... این تشکلهای مردمی را تقویت نموده و خود

اوصاف زنی را نزد مرد بیان کند و آن مرد فریخته‌ی آن گردد و مرتکب گناهی شود شخص وصف کنند. در
حالی که مشمول غضب خداوند است از دنیا خواهد رفت.^۱

۱. حرعاملی، وسائل الشیعه، ج ۲۰، ص ۱۸۴، ح ۹۸.

نتیجه

انحرافات که گریبانگیر جامعه زنان است، ناشی از تفکرها و رفتار غلط زنان و مردان می‌باشد، در نتیجه برای برطرف کردن این انحرافات، اصولی‌ترین کار ایجاد یک بینش صحیح است تا در پی عمل به آن، جامعه به سمت اصلاح سوق پیدا کند و این بینش زمانی محقق می‌شود که در ابتدا انحرافات را بشناسیم و به انحرافات به چه معنا است به نتیجه‌ای که رسیدیم عامل اصلی انحرافات بیش از آنکه فرهنگی باشد، ساختاری است. ساختار نظام سرمایه‌داری و دولت رفاه چنین طبقه‌ای را ایجاد می‌کند. دولت رفاه با فراهم نمودن حداقل‌هایی برای همه‌ی مردم مانع از شکل‌گیری اعتراض جمعی علیه دولت می‌شود چرا که اگر این امکانات حداقلی نبود. مردم علیه این وضعیت شورش می‌کردند. افراد با برخورداری از امکانات از یک سوء انگیزه‌ی انقلابی خود را از دست می‌دهند و از سوی دیگر به دلیل وجود اختلافات طبقاتی دچار عقده و ناراحتی می‌شوند و این مسئله سبب ارتکاب اعمال ناشایست در جامعه و از هم پاشیده شدن خانواده‌ها می‌گردد. هر چند زنان از منظر اسلام دارای منزلت اجتماعی بوده و حضور در اجتماع حق طبیعی آنان است اما اسلام برای این حضور وظایفی بر عهده آنان نهاده تا از آسیب‌های احتمالی جلوگیری شود و زنان با رعایت آن نکات و آموزه‌ها در سیر قرب و تکامل حرکت کنند.

و عامل دیگر بی‌حجابی و بی‌عفتی زنان که دلیلی بر انحراف آن‌ها بود که زنان باحجاب تنها بنده‌ی خداوند و سبب عزت و سرافرازی خود و خانواده خود هستند ما در عصری زندگی می‌کنیم که در کلام غربیان، عصر برهنگی و آزادی جنسی نام گرفته است غریبان و غرب باوران، بی‌حجابی و بی‌عفتی را جزئی از حقوق آزادی زنان، به حساب می‌آورند. به همین جهت، سخن از حجاب برای آنان ناخوشایند و اگر زنان با بی‌حجابی مانند عروسکی بزرگ شده به جامعه بیایند و مردان هرزه به آنان چشم بدوزند و حرمت آنان را پایین آورند و زنان درگیر مسابقه خودنمایی شوند شخصیت آنان پاس - گرامی داشته می‌شود یا این که حرمت و احترام خود را در محیط خانواده حفظ کنند؟ اساساً پوشش زنان سبب می‌شود تمتعات جنسی منحصر در خانواده باشد همچنین به حفظ و حراست از کیان اجتماعی و بهره‌مندی بهینه از نیروهای کوشای آن کمک می‌کند. در مقابل، حضور زنان بی‌حجاب و بدحجاب دل مردان را فریفته و ایمانشان را می‌رباید و چه بسا باعث رکود در فعالیت‌های

اجتماعی می‌شود. و در آخر با شناخت عقلی و منطقی از لحاظ جسمی و هم‌جنسی در دو دینی و کاملاً با جایگاه والای زن در جامعه آشنا می‌شویم و این شناخت از انحرافات جلوگیری می‌کند.

منابع و مأخذ

قرآن کریم

نهج البلاغه

- ۱- بروس، کوئن، مبانی جامعه شناسی، ترجمه و اقتباس غلام عباس توسلی و رضا فاضل، تهران: انتشارات سمت، ۱۳۷۹.
- ۲- بلیک مور، کن، مقدمه‌ای بر سیاستگذاری اجتماع، ترجمه: علی اصغر سعیدی- سعید صادقی جقه، تهران: موسسه عالی پژوهش تامین اجتماعی، ۱۳۸۵.
- ۳- جوادی آملی، عبدالله، زن در آینه جلال و جمال، قم: انتشارات اسراء، ۱۳۷۸.
- ۴- حق شناس، جعفر، آسیب‌شناسی خانواده، چاپ دوم، تهران: دفتر مطالعات زنان، ۱۳۹۴.
- ۵- حر عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعه، ج ۲۰، الطبعة الثالثة، بیروت: موسسه آل البيت لاحیاء التراث، ۱۴۲۹هـ.
- ۶- عضدانلو، حمید، آشنایی با مفاهیم اساسی جامعه شناسی، تهران: انتشارات نی، ۱۳۸۴.
- ۷- گیدنز، آنتونی، فراسوی چپ و راست، ترجمه: محسن ثلاثی، تهران: انتشارات علمی، ۱۳۸۲.
- ۸- مجلسی، محمد باقر، بحارالانوار، ج ۶، چاپ دوم، بیروت: موسسه وفا، ۱۴۰۳.
- ۹- محمدی‌نیا، اسدالله، بهشت جوانان، چاپ بیست و هفتم، قم: انتشارات سبط اکبر، ۱۳۷۹.
- ۱۰- مهدی‌زاده، حسین، تاثیر پوشش اسلامی در مهار غریزه جنسی، قم: مرکز پژوهش‌های اسلامی صدا و سیما، ۱۳۸۳.
- ۱۱- مهرآرا، علی اکبر: زمینه روان شناسی اجتماعی، تهران، مهرداد، چاپ اول، ۱۳۷۳.

تحقیق و مقالات

- ۱- بولتن اندیشه: «ویژه زن»، دفتر نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه، ش ۱۵-۱۲، مهر و دی ۱۳۷۶.
- ۲- پوینو، دیوید، انحطاط خانواده در دولت رفاهی سوئد، نشریه حوراء، ۱۳۸۴، ش ۱۶.

۳- ثناءالدین پناه موضوع تحقیق: آسیب‌های اجتماعی، استاد: ایمان رضائیان، دانشگاه جامع علمی- کاربردی فرهنگ و هنر واحد ۱ مازندران، پاییز ۱۳۹۱.

۴- زینتی، علی، مقاله انحرافات اجتماعی زنان از عرصه فکر تا ورطه عمل، ۸۸/۱۲/۳- فصلنامه کتاب زنان، ش